

DR KENÉZ-KURLÄNDER EDE
SZEMLÉJE

SZOMBAT

Zsidó arisztokraták

Párkány Frigyes a VAC új elnöke. —
Schreiber Dávid szónoki sikere. —
Friedman Ignác és Hatvány Bertalan
báró beszédei. — Sós Ármin nyugat-
lomba vonul. — Orthodox jazz-band. —
Olvasom...! Nem olvasom... — Hírek

Hitközségi hírek

VAJISLÁCH HETISZAKASZ ISMERTETÉSE. Írta: **Dr. Hevesi Simon** vezető főrabbi. — Vajislách hetiszakasza szombatja ez évben kedves hava 14-ik napjára esik. A hetiszakasza megragadó részlete Jákob találkozója Ezsauval, ki elől menekült. Továbbá Jákob harca az angyallal a Jábok patak réve mellett, amikor az Izrael nevet nyerte, mert Isten mellett harcolt és az emberek mellett — és győzelemre hivatottnak bizonyult. Az ekkor épített oltárt Izrael Mindenható Istenének nevével avatta. Ezzel párhuzamos a Luz helységben épített oltárt, amely helység ekkor a Béth-Él Istenháza nevet nyerte Jákobtól, aki háza népét felszólította: „induljunk és menjünk fel Béth-Elbe, hadd építsek oltárt a Mindenhatónak, aki meghallgatott engem szenvedésem idején és velem volt az úton, melyen jártam“ Most Isten megerősíti Jákobra ruházott Izrael nevet és Jákob emlékoszlopot emelt, öntőáldozattal és olajjal fölszentelte azt Istennek, aki néki megnyilatkozott Béth-Élben. Onnan tovább zárandokolt a szelidlelkű patriarkla és ezen az úton érte őt Ráchel halálának nagy gyásza, akit eltemetett a Bethlehemi uton és sirja fölé emléképületet emelt. Mind e mai napig látható és kegyes zárandoklás helye Ráchel sirja, az ősi sirja, aki szenvedések és megpróbáltatások idején siratja gyermekeit. A haftora prófétai olvasmány tárgyában a ritus eltérő; kétféle. Némely hitközségben a Hosea utolsó fejezeteiből álló részt olvassák, más hitközségekben rövid prófétai beszédét. Az előbbi az emberi testvérielenlenségét ostorozza és azoknak belső érzelmi ellenmondását és képmutatását, akik „embereket áldoznak és állatokat becéznek“. Az utóbbi — Obadja Ezsau ivadékainak, Edomnak gögjét és testvérgyűlöletét sujtja lángoló szavakkal és hirdeti, hogy a testvérén, Jákobon elkövetett igazságtalanság szégyene el fogja borítani Ezsaut és örökre szóló végromlást hoz reá — ellenben Cion hegyén menedék támad és az szent lesz és Jákob háza birtokba veszi örökségét. Így érintkezik a szidra és a haftora tartalma. Az Ezsau testvérgyűlöletet elítélő prófétai szavak megrendítő erejét még mélyebben érezzük, ha arra gondolunk, amit a talmudi hagyomány közöl, hogy Obadja maga nem zsidó származású volt, hanem zsidóvá lett, eredetileg edomita volt, tehát Ezsau törzséből fakadt. Ez a hagyományos közlés egyúttal magasztos reményt is fejez ki; azt, hogy a gyűlölet

nem lehet örök, hanem a jobb belátás és az igazság győz és a gyűlölők fáján megértők teremnek.

HETINAPTÁR. Szombat, december 2. Kiszlév 14. Vasárnap, dec. 3. Kiszlév 15. Hétfő, dec. 4. Kiszlév 16. Kedd, dec. 5. Kiszlév 17. A délutáni maariv imától kezdve a Semauno Esré imába a „Vöszén tal umotor“ harmatot és esőt kérő szavakat iktatjuk be. Szerda, dec. 6. Kiszlév 18. Csütörtök, dec. 7. Kiszlév 19. Péntek, dec. 8. Kiszlév 20. Péntek esti istentisztelet kezdete 4 óra, szombat vége 4.40. Dohány uccai templomunkban a péntek esti imát dr. Groszmann Zsigmond rabbi, szombaton a barmicva avatást dr. Groszmann Zsigmond rabbi, a prédikációt pedig dr. Hevesi Ferenc rabbi végzi.

SZABADEGYETEMI ELŐADÁSOK a Goldmark-teremben. Hétfőn, december 4.-én 6 órakor dr. Ehrenthal Aladár: „A zsidó magánjog és bírósági szervezet.“ 7 órakor dr. Hahn Dezső: „Német zsidó orvosok“. Kedden, december 5.-én 6 órakor: dr. Szemere Samu: „Korunk zsidó filozófusai“; 7 órakor: dr. Heller Bernát: „Szentírásunk elmélkedő könyvei“. Csütörtökön, 7.-én, 6 órakor: dr. Láczer Dénes: „A hazai felekezeti árnyalatok kialakulása“; 7 órakor: dr. Friedmann Dénes: „Történetfilozófiai elméletek alkalmazása a zsidó történet módszereire“.

A VAC ÜNNEPÉLYE a Goldmark-teremben. Csütörtökön, november 23-án este tartotta meg a Vivó és Atlétikai Club dijkiosztási ünnepélyét a Goldmark-teremben. Dr. Vilner Ferenc megnyitójában megható szavakkal emlékezett meg a VAC elhunyt ügyv. alelnökéről: Zsoldos Andorról és a közönség állva hallgatta végig a Zsoldos által írt VAC-induló elénekklését. A dijkiosztási ünnepi beszédet dr. Dési Géza orsz. gyűl. képvis., a VAC díszelnöke tartotta, nagyszabású beszédben méltatva a VAC 27 éves múltját, sporteredményeit, vezetőinek tevékenységét és a VAC szerepét a zsidó ifjúság testi és lelki nevelésének szolgálatában. Majd Dückstein Zoltán tanár hívására egyenként léptek elő az utolsó hónapok versenyein díjat nyert jeles tornászok, kézi- és kosárlabdázók, teniszezők, asztaliteniszezők, céllövők és úszók és vették át Dési díszelnök kezéből értékes díjaikat. Dr. Kohn Zoltán tanár lelkes záróbeszéde után a clubtagok még sokáig maradtak együtt. — A VAC heti estélyei a Goldmark-teremben minden csütörtökön este fél 9 órakor kezdődnek. December 14.-én, csütörtökön ugyanott a VAC fényes Chanuka-ünnepélyt rendez.

SZOMBAT

Dr. KENÉZ-KURLÄNDER EDE
SZEMLÉJE

Levél a szerkesztőhöz

– Megjegyzések „Egy csendes bojkottról”
című cikkhez –

Mélyen tisztelt Szerkesztő Úr! Nagy gyönyörűséggel olvastam a *Szombat* legutolsó számában „Egy csendes, politikamentes bojkottról” című cikkének bölcs, eredeti és valóban „politikamentes” megállapításait. Mondanom se kell, hogy cikkének minden részletével tökéletesen egyetértek. Külön öröm számomra, hogy felhívta a budapesti zsidóság figyelmét egy olyan területre, amelyen a németellenes bojkott semmi körülmények között sem idézhet elő diplomáciai bonyodalmakat s nem lehet kedvezőtlen kihatással németországi hittestvéreink helyzetére. A *Reichsdeutsche Schule* ez a terület, a birodalmi német iskola, amelyet bátran lehet *harmadik birodalmi német iskolának* is nevezni, tekintettel arra az aktív szerepre, melyet egyik tanára a hitlerizmus magyarországi propagandájában játszik.

Lehetséges, hogy annak idején ez a kitűnő iskola a weimari Németország szellemét képviselte, ami legalább olyan hiba, mintha a hitleri tanok csiráit oltja be a fogékony gyermeklelkekbe. Az iskolának nem szabadna politizálnia, de sajnos *pont* ezt az iskolát két okból sem lehet légmentesen elzárni a politikától. Egyik ok, hogy *a fentebb említett tanerő valószínűleg nem kétlaki ember, tehát Hitlerért rajongó énjét a katedrán sem tudja megtagadni.* A másik ok pedig a mai németiség hódító szellemében keresendő, abban *a mohó pángermán szellemben, mely külföldön egyforma buzgósággal termelne szójababot és Hitlerifjakat.*

Nekünk még a „Hitlerjugend” magyarországi tenyésztése ellen sem volna különösebb kifogásunk, ha a Reichsdeutsche Schule iskolapadjait Meskóék barnainges ifjai tartanák megszállva. Sajnos azonban az a helyzet, hogy — amiként Szerkesztő Úr is megírta — a birodalmi német iskola tanulóinak zömét a budapesti zsidóság gyermekei szolgáltatják. *Nyilván nem a Führerért való lelkesedés készíti a zsidókat arra, hogy gyermekeiket ebbe az iskolába járassák,*

hanem az, hogy a gyerekek jól megtanulják a német nyelvet, a Mann-ok, Zweig ok, Wassermann-ok, Werfel ek és más indexre tett írók szépségeiben gazdag világnyelvét.

Szerkesztő Ur rámutatott arra, hogy a mai időkben a budapesti zsidóságnak ezzel az iskolával szemben csak egy kötelessége lehet: a bojkott. Ezt a bojkottot azonban nem csupán a hitlerizmus iránt táplált és a zsidóság részéről teljesen érthető ellenszenv teszi ugyszólván becsületbeli kötelességünké, de szerepet játszanak itt más, fontosabb szempontok is. Mert ha „sine ira et studio“, egész tárgyilagosan kezeljük ezt a kérdést, ha kikapcsoljuk ellenszenvünket a rendszer iránt, mely német hittestvéreink életét és egzisztenciáját minden emberiséget megcsufoló drákói intézkedésekkel nyomoritja meg, akkor is a bojkott feltétlen szükségessége mellett kellene lándzsát törnünk, még pedig éppen saját zsidóságunk védelmében.

A könnyebb érthetőség kedvéért megemlítek egy példát, amely rávilágít egy a zsidóságtól teljesen idegen szellemű iskola veszedelmére. Egyiptomban pár évtizeddel ezelőtt francia és olasz befolyás alatt számos katolikus iskola létesült, míg az angolok több, szigorúan protestáns iskolát teremtettek. Természetesen a benszülöttek, köztük első sorban a zsidók, szívesen favorizálták különösen a katolikus iskolákat, már csak azért is, mert saját iskoláik egyáltalán nem feleltek meg a modern követelményeknek. A leghíresebb egyiptomi zsidó, *Katavi* pasa fia is egy ilyen katolikus iskolába járt, amelynek szelleme olyan erős hatást tett a fiúra, hogy Franciaországba utazott és belépett egy papi szemináriumba. A mély zsidó érzésű *Katavi* pasa fiát pappá szentelték és az új pap misszionáriusi minőségben visszautazott szülőhazájába, ahol térítő előadásokat akart tartani. Az egyiptomi zsidóságot borzasztóan felháborította az eset és elhatározta, hogyha botrány árán is, de megakadályozza az előadások megtartását. Még maga az egyiptomi király is beleavatkozott az ügybe és a zsidók egyöntetű kívánságára megtiltotta a fiatal misszionáriusnak a nyilvános térítést. Az eset hatása alatt az egyiptomi zsidók erős mozgalmat indítottak a nemzsidó iskolák látogatása ellen. A bojkott eredménye az volt, hogy egyrészt a nemzsidó iskolák elnéptelenedtek és kénytelenek voltak bezárni kapuikat, másrészt egymásután keletkeztek kitűnő zsidó iskolák, amelyeknek fenntartását éppen *Katavi* pasa bőkezű támogatása tette lehetővé.

A példa elég világos, ugyebár? A birodalmi német iskolának nagyon sok a zsidó növendéke, de tanítói és tanárai között egyetlen zsidó sincsen. Nem vonom kétségbe, hogy az iskola kitűnő, de a zsidó szellemtől legalább olyan távol áll, mint Berlinton Jeruzsálem. Kérdezem: szabad-e ebbe az iskolába járatni gyermekeinket, szabad-e közömbösen tőrünk, hogy fiaink és leányaink ilyen zsidótlan ne-

mának katasztrófális csökkenését az utóbbi években. A zsidó gyermekek száma 30 ezerről 17 ezerre csökkent. A zsidó anyák nem akarnak szülni, mert a súlyos gazdasági viszonyok lehetetlenné teszik a gyermekek felnevelését. Ezen a téren megkongatja a vészharangot és minden lehető el kell követni a zsidó ifjuság jövőjének biztosítására.

A lelkes, nagy tetszéssel fogadott beszéd után Nagy Andor előljáró ismertette az előljáróság fontosabb intézkedéseit. Felháborodással emlékezett meg azokról a pamflettekről, amelyek az utóbbi időben a hitközség kasrusz intézményeit akarják kikezdeni és súlyos

alaptalan támadásokban részesítik a rabbinátust és a hitközség előljáróságát. „Mi megtehetnők, — mondotta — hogy bíróság elé állítjuk ezeket a felelőtlen embereket, de a zsidó etika szempontjait tartva szem előtt, eddig futni hagytuk ezeket az embereket. A kasrusz rabbinátusunk felügyelete alatt áll és kizárólag annak véleménye lehet irányadó számunkra. A mai időkben súlyos bünt követ el az, aki kicsinyes érdekekből és okokból a hitközség intézményeit támadja és a zsidó hivek felháborodása fogja ezeket elítélni.” (Lelkes taps.)

Beszéltek még Koltai Mátyás és Weisz Ede nagy hatással.

A VAC új elnöke: Párkány Frigyes dr.

Amint a közelmúltban, Dr. Wilhelm Károlyt, úgy most sikerült Stern Samu hitközségi elnöknek dr. Párkány Frigyeset megnyerni, hogy élére álljon a hitközség kebelében működő egyik intézménynek. Hisszük és reméljük, hogy a VAC új elnöke, Párkány Frigyes dr. ügyvédi és közéleti tevékenységét jellemző ambícióval és eréllyel vezeti majd a zsidó sportifjúság ügyeit a köz hasznára és a hitközség dicsőségére.

Az új elnök ünnepélyes beiktatása november 20-án folyt le a hitközség dísztermében nagyszámu meghívott közönség jelenlétében. Elsőnek Stern Samu hitközségi elnök üdvözölte dr. Párkány Frigyeset. Méltatta a zsidó sport fontosságát, a zsidó ifjúság lelkiületének kialakulása és a zsidó önérték a zsidóság megbecsülése szempontjából. Rámutatott a VAC 27 évi működésére, dicsőséges szereplésére és a mai súlyos időkre hivatkozva, kifejtette, hogy a hitközségnek a szorosán vett hitközségi ügyeken kívül is ki kell terjesztenie figyelmét és munkásságát a zsidóságot érdeklő kérdésekre.

Dr. Párkány Frigyes lelkes tapsok közben foglalja el az elnöki széket és nagyszabásu programbeszédben vázolta a legfontosabb feladatokat, amelyek a VAC vezetőségére várnak. Azoknak a véleményét osztja, — mondotta — akik igenis szükségesnek tartják a zsidó ifjúságnak külön zsidó sportegyesületben való tömörülését, mert így módot adunk a zsidó ifjúságnak arra, hogy mint zsidók,

zavartalanul sportolhassanak és mint zsidók mutathassák fel az általuk elért eredményeket.

Dési Géza, mint a VAC díszelnöke tartott ezután lelkes beszédet, amely a zsidó ifjúság megújulásának és a zsidó erő érvényesülésének valóságos apoteozisa volt.

Dr. Endrei S. Henrik, a Chevra Kadisa igazgató-főügyésze üdvözölte a Chevra nevében az új elnököt, lelkes tapsra ragadván, a hallgatóságot ázzal a kijelentésével, hogy a Chevra Kadisa átérezte, hogy a mai időkben nemcsak a szegények gyámolításával és a halottak eltakarításával járó feladatok tartoznak a Chevra hatáskörébe, de ki kell nyújtania segítő kezét mindenütt, ahol a jövő zsidó generáció megmentéséről van szó. Ezért sietett a Chevra Kadisa is a VAC felkarolására, amikor Stern Samu az idők szavát megértve, a zsidó sportot is, mint a zsidóság egyik fontos problémáját vette a kezébe.

A VAC CSÜTÖRTÖKI KULTURESTÉLYEI a Goldmark-teremben. A Vivó és Atlétikai Club november 25.-ával kezdődő kulturesztélyeinek sorozatát minden hét csütörtökjén folytatja este 9 órai kezdettel, tánccal. Érdeklődők a VAC központi titkárságához: VII. Wesselényi utca 44. hétköznapokon este 7 és fél órától 9-ig (telefon: 41-6-58) fordulhatnak.

Zsidó arisztokraták

Emlékezések

Társadalmi és felekezeti szenzáció volt 27—28 évvel ezelőtt, amikor a nagyváradi Wertheimstein Rózsikát, lovag Wertheimstein Alfréd leányát nőül vette a londoni Rotschild. Bécsben volt a fényes egyházi esküvő, a vőlegény a magyarországi szokástól eltérően, talisszal jelent meg az esketési menyezet alatt. A híres dr. Güdemann Móric bécsi főrabbi végezte az esketést és a nagy közönség egyszerre meglepetéssel hallja, hogy a bécsi templomban, a londoni Rotschild esküvőjén felhangzik a magyar szó. A menyasszony ugyanis ragaszkodott hozzá, hogy „szive örömnapján“ az ő lelki pásztora, dr. Kecskeméti Lipót nagyváradi rabbi beszéljen hozzá, hazai nyelven. Multak az idők, és most Wertheimstein Rózsika fia megnősült, elvesz egy ősrégi londoni patriciusi családból származó anglikán ladyt, aki azonban — áttért a zsidó vallásra. Ugylátszik, hogy az esketési menyezet alatt felvett talisz, az elhangzott szép magyar szónoklat utórezgése kihatott a nevelésre is.

Mindenesetre azt is mutatja, hogy Angliában sem kell egy Rotschildnak kitérni és hogy a prozelitává lett lady társadalmi életét és pozíciójának fényét egyáltalában nem csökkentti az, hogy férje zsidó vallására tért. Annál kevésbé, mert anyósának nemessége patinásabb, mint a Rotschildoké. Lovag Wertheimstein ugyanis leszármazottja ama Wertheimer Sámsonnak, akit I. Lipót császár már a XVII. század végén kinevezett udvari intézőjévé. (Hoffaktor.) Wertheimstein Alfréd, mint dzsidás-kapitány jött le Nagyváradra, ahol nőül vette dr.

Grosz Frigyes, az ismert szemész-dinasztia megalapítójának leányát, földbirtokot vásárolt és ugyanolyan fejlődésen ment keresztül, amelyet Jókai Mór megrajzol regényében. Nővérét báró Königswarther Móric, az egykori bécsi financ-kapitális vette el. Az utolsó évtizedekben az osztrák zsidó arisztokrácia fénye és ereje gyengült, az angliai zsidó notabilitások még erejük és befolyásuk teljében vannak, úgy, hogy még lözsgyökeres albion ladyket is tudnak családjukba beasszimilálni.

Nem minden érdekesség nélkül való, hogy Rotschildné Wertheimstein Rózsika dr. Grosz Emil egyetemi tanár unokatestvére. Mindkettőjük édesanyja nővérek voltak. Végezetül hozzáfűzök egy személyes reminiscenciát. Mikor a felesége meghalt, felkeresett engem Wertheimstein Alfréd és arra kért, hogy ő megtiszteltetésnek venné, ha az édesanyám résztvenne a „Tahará“-nál. Én bocsánatkérés mellett előadtam, hogy kénytelen vagyok a kérését megtagadni, mert anyám már elmúlt 85 éves és nem akarom őt az ezzel járó fáradalmaknak kitenni. Mentségemül még felhoztam, hogy néhány héttel előbb, a Brüll Samuné (Ady Endre Léda asszonyának anyja) halála alkalmával sem vállalta már anyám a „Tahara“ tisztességét. Mikor délebb az esetet elmondtam édesanyámnak, ő kijelentette, hogy mégis csak el fog menni a „Tahará“-hoz, mert Wertheimstein Alfréd őt sűrűn meglátogatja és névtelenül és titokban nagyobb összegeket juttat az elnöklété alatt működő népkönyha szegényei javára.

Schreiber Dávid az új főrabbi

A budapesti orthodox hitközség elnökének, óbudai Freudiger Ábrahámnak sógoráról, Schreiber Dávid boryslávi petroleum-forrás tulajdonosról mindenki tudta, hogy kiváló talmudtudós és hogy egész idejét a szent tanulmányokra fordítja, de hogy emellett kiváló, elragadó, érdekes szónok, erről csak az elmúlt héten győződhattünk meg Budapesten. Egymásután két következő szombaton tartott előadást, a legutóbb a Király utcai Orczy-házban levő templomban és túlzás nélkül állítható: fenomenális sikerrel. Olyan beszéd volt, amely megfelel teljesen a Talmud retorikájának: egyharmadrész vallástörvényi fejtegetés (hallacha), egyharmadrész homilétikai moralizálás (agada) és egy harmadrésze példázatok, parabolák (masal). Nemcsak az orthodox hitközség emberei hallgatták, hanem sok neológ férfit, köztük Stern Samu elnök, Fischer Benjámint rabbi, Eppler főtitkár. Az egész előadásán jellegzetes páthosz vonult végig, de ez nem nagy szólásokban nyilvánult meg, hanem az erkölcsi komolyságban; nem a nagy szavak és dagályos frázisok képviselték a koturnust, hanem a mépszerű fejtegetéseibe közbeszótt, csakis a tudósoknak szóló talmudi allúziók, finom pilpulisztikus fejtegetések.

Arról a szószékről beszélt, amelyről az ékesszólású dr. Meisel, a pesti egységes hitközség utolsó főrabbija szónokolt. Hetven év óta erről a szószékről nem hallottak ilyen beszédet. Az orthodox szecesszió után Meisel szószékről Rabbi Schreiber-Szófer Chajim, a Munkácsról jött, az európai kulturával szemben teljesen elutasító álláspontot elfoglaló főrabbi szónokolt zsargon nyelven és az akkori időknek megfelelő türelmetlen beállítással. Az utána következő Reich Koppel főrabbi „Schönggeist“ volt, amennyire ezt orthodoxiája megengedte és Schiller nyelvén igyekezett szónokolni. Schreiber Dávid ellenben külön spécies,

eredeti szintézisben egyesíti magában a régi és az új elemeket, természetesen műveltebb, mint amilyen Rabbi Chajim Szófer volt és beszéde, előadása, közelebb áll a mai budapesti orthodoxia lelkületéhez, mint Reich Koppel retorikája, amelytől Schreiber Dávid teljesen emancipálta magát és ezért, bár paradoxonnak hangzik, melegebb zsidó érzés nyilatkozik meg benne, mint az előbbi rabbikban. Szélső orthodox volt, amidőn beszédében moralizálta híveit, mert bizonyos vallási szabványokat nem tartanak be kellően (péoth, szexualitás), de amikor a németországi eseményekkel kapcsolatban a zsidó martiriumról beszélt és a zsidóság minden gyermekét magában foglaló, minden tagja megtérésére váró, Tóran alapuló közösségről szónokolt, akkor modernebb volt minden neológ és minden cionista szónoknál.

Ugy beszélünk e sorokban róla, mintha már a hitközség főrabbija volna. És valóban úgy áll az eset, hogy óbudai Freudiger Ábrahám, a hitközségi elnök meg tudná választatni a sógorát minden nehézség nélkül, de ő ezt nobilitásból nem teszi, példát adván arra, hogy a legnemesebb értelemben vett diktátor az, aki soha erőszakosságot nem követ el. Ha akadna az előljáróságban egy férfit, aki a dolgot kezébe venné, a hívek lelkesedéssel megválasztanák a kiváló tudóst és szónokot főrabbijuknak. A dolognak vannak még személyes jellegű elágazásai, rekompensációt kellene adni Reich Koppel családjának egy-egy tagjának, de ez már könnyen áthidalható nehézség.

Érdekes helyzetet teremtettek tehát Schreiber Dávid kitűnő előadásai: a hitközség bizalma feléje fordult és most már csak ember kell, aki ennek a bizalomnak nyilvántartására az antenna szerepet vállalná.

OLVASOM,...

NEM OLVASOM...

Nem olvasom

A múlt héten rendezett hitköz-ségi vacsora már a jelentkezők és résztvevők óriási számánál fogva nagyszerűen sikerült. Ilyen összejövetelek igen alkalmasak annak a célnak elérésére, amilyenre rendeztetnek, t. i. arra, hogy szélesebb rétegeket bekapcsoljanak a hitköz-ségi életbe. E szempontból szenzációt jelent Koltai Máttyás aszfaltgyári vezérigazgató felszólalása. Beszéde tanúság amellet, hogy a pesti zsidóságban vannak elrejtett értékek, amelyeket az ügyes bányász szerepét betöltő előljárásnak napvilágra kell hozni. Hiszen látjuk, hogy vannak előljárók, akik lényegében véve nem törődnek a zsidósággal, akik még az áldozatkészség elemi fokát sem érik el, még a zsidó lapokra sem fizetnek elő — és ime, jön egy félig outsider, akinek a működése legfeljebb szűk körben volt eddig ismeretes és felszólalásával bebizonyítja, hogy kitűnően ismeri felekezeti lapviszonyainkat. Remélhetőleg a felekezeti lapokat nemcsak a kávéházban olvassa, mert akkor a diagnózisom igazán léves.

Nem olvasom

A Pro Palesztina múlt heti közgyűlésén igen szép számú közönség jelent meg, amely a szónokok beszédeinek cionista szempontoz közeledő részleteit élénken megtapsolta. De az is kiderült, hogy a cionista és nem-cionista elvek közötti ellentét áthidalható komoly Palesztina-munka által. Ezt a gondolatot igen alaposan, igen velős rövidséggel kidombo-

ritotta a közgyűlésen a jelenlevők köz-óhaja által a felszólalásra úgyszólván kényszerített báró Hatvány Bertalan. Minden szava rendkívüli módon hatott. Okosan és tartalmasan ismertette a Jewish Agency legutóbbi prágai konferenciáját, mikor az egész világból összejöttek azok, akiket a világ zsidóságának problémája érdekel. Egyesén ájtatos lett a hangulat, amikor csodálatosan egyszerű, de mélyhatású kegyeletes szavakban megemlékezett a most elhunyt dr. Leo Wotzkinról, aki nagyszerű tapintattal és bölcsességgel működött mindenütt, ahol az elnyomottak érdekeit kellett képviselni a Népszövetség fórumai előtt és akinek neve Magyarországon is ismeretes, mint a kisebbségi szövetségek kongresszusának vezetőségi tagja.

Olvasom

Az ungvári orthodox izraelita nőegylet „tánccal egybekötött estélyt rendez“, amelyen elsőrangú „jazzband“ is szórakoztatni fogja a közönséget. Ide tartozik, hogy Budapesten megnyílt egy orthodox, a rabbiság felügyelete alatt álló vendéglő, amely „színházi vacsorákat“ hirdet. Látjuk tehát: hiába minden dörgedelmes orthodox moralizálás, a magyar orthodoxia és ideológiájában fölnevelkedett utódállami orthodoxia kezd megbarátkozni a jazzbanddal és függelékeivel.

Olvasom

Beregi Ármin „Isten árnyékában“ című érdekes regényében: Sichron Jakob-ban a zsidó parasztok egyike sem vállalta a falubeli boltosságot. Kénytelenek voltak

arabot fogni. Ennek a szatócsüzlete virágzik. Ilyen fordított világ van Palesztinában. A falu zsidója: arab.

Olvason

Két keserű vicc, amelyeket a Hitler-rezsim termelt ki. Az egyik így szól:

A gyerek hazajön az iskolából és panaszkodni akar apjának az iskolai bánásmód miatt. A „gleichschaltolt” apának amúgy is elég sok gondja van s idegesen anyjához küldi a gyermeket. De az asszony se hallgatja meg, elzavarja a fiút, aki keservesen kifakad:

— Mi az, hát már ti is haragudtok, mert zsidó vagyok?!

*

Egyik berlini gimnáziumban a hatodikosoknak dolgozatot kell írniok Hitler hatalomrajutásának az országra és a népre gyakorolt üdvös hatásáról. Az egyik zsidó tanuló szép dolgozatot írt, amelyben részletesen kifejtette, hogy a náci uralma különösen a zsidókra van jó hatással, mert ha üldözik is őket, kidobják állásaikból és megfosztják existenciájuktól, legalább kifejlesztik bennük a zsidó öntudatot.

Hogy aztán hányos osztályzatot kapott a gyerek erre a dolgozatra, arról hallgat a krónika.

Olvason

Az európai, de különösen a német zsidó egyre nagyobb tömegeinek bevándorlása komoly gondokat kezd okozni Palesztinában. Hivatalos és nemhivatalos körök folyton azon törik a fejüket, hogy ezeket az új bevándorlókat hogy juttassák kenyérhez. Egy Németországban „gleichschaltolt” híres karmester például, hogy existenciához jusson, szimfonikus zenekart akart szervezni. Rövid idő alatt csaknem minden hangszerre — hegedűre, csellóra, klarinetra, fuvolára, stb. — talált kitűnően képzett muzsikust, végül már nem hiányzott más, csak a kürtös. A karmester csodálkozott, hogy a jerichói kürtösök utódai között nem talált megfelelő embert és közzétett a lapokban egy hirdetést, hogy „kürtös kerestetik”. A hirdetésre másnap jelentkezett egy öreg zsidó, aki a próbára ma

gával is hozta az instrumentumát, egy — sófárt.

— De hisz ez egy sófár — mondta csodálkozva a karmester.

— Persze, sófár — hagyta rá az öreg zsidó.

— Csakhogy nekem kürtre van szükségem.

— Hát a sófár talán nem kürt, — replikázott az öreg — nézzen csak utána a bibliában, Józsuá emberei se használtak más kürtöt.

A karmester nagynehezen tudta csak megmagyarázni, hogy ő nem Jericho falait akarja leomlasztani, ellenkezőleg, az Aidát szeretné színrehozni s a zenekarban nem sófárfuvóra, hanem kürtösre van szüksége. Az öreg bosszusan eltávozott, a karmester pedig tovább keresi a kürtöst Jeruzsálemben és Tel Avivban...

Nem olvason

Az elmúlt hét sajnálatos eseményei az összes magyarországi egyetemeken kitört diáktüntetések. Ha külföldön ilyen nagyarányú tüntetések történnek, akkor az illető ország zsidó lakosságán nagy nyugtalanság hatalmasodik el. Meg kell állapítani, hogy a hazai zsidóság aránylag nyugodtan fogadja a mindenképpen szomorú kirobbanásokat. Bizik elsősorba a kormányhatalóságok bölcsességében és bizik a felekezeti vezetők diplomatikus tehetségében, összeköttetéseiben, közösségük iránti önzetlen szeretetből hevitett tevékenységében. Ez a körülmény kell, hogy fokozza felekezeti közéletünk vezetők felelősségérzetét és odaadó buzgalmát.

Olvason

Falus Ferenc ismert heti ujságában Csergő Hugó oknyomozó-történelmi munkásságáról a következőket írja:

Egyik nagy napilapunkban, az Esti Kurirban egy cikksorozat jelenik meg most, amelynek ez a cí-

me: A nagy összeomlás titkai. Valami egészen különös zamatja és értéke van ennek a dokumentumokra épített, érdekes írásoknak. Csergő Hugó, országosan ismert nevű publicista a szerzője a cikkeknek, akiről lassan-lassan az derül ki, hogy nemcsak nagyszerű hirlapíró, pompás publicista, nagyra-becsült szerkesztő, de talán egyetlen az országban, aki a *Ma* igazi történetírója. Cikkei olyan történelmi értékek és amellet az emelkedettség valami olyan objektivitását sugározzák, hogy az ember örömmel regisztrálja ezeknek a történelmi súlyú írásoknak országos feltűnését és jólesően állapítjuk meg, hogy az egész európai sajtó érdeklődve figyel fel Csergő Hugó nagyszerű cikksorozatára.

Nem olvasom

Nagy Andor, a közvacsorán tartott beszédének szószerinti szövegét helyszüke miatt nem tudtuk közölni. Feltűnést keltett és általános helyesléssel fogadták ama nyilatkozatát, hogy Gömbös Gyula kijelentése, mely szerint sem a hitlerizmust sem a fascizmust nem lehet kopirozni és importálni, a városházán is visszhangot keltett. Wolff Károly közgyűlési beszédében hasonló hurokat pengetett.

Olvasom

Egyik előkelő katolikus tömörülés, az Actio Catholica titakozott a reformáció emlékünnepevények a Rádió Istentiszteleti műsorába való beiktatása ellen, mert az ez alkalommal tartott prédikációkban — szerinte — sok sértő polémia volt a katholicizmus ellen. Ebbe a vitá-

EZÜST

DISZMÚARU, EVŐESZNŐZÖK GYÁRI ÁRBAN

SCHLÉIFER

EZÜSTÁRUGYÁR, VII., KAZINCZY UTCA 10.

Telefon: 43-5-28

ba nem akarunk beleszólani. Azt azonban tudjuk, hogy a legutóbbi, különösen amióta Hlatky Endre foglalt helyet a Rádió Igazgatóságában, a zsidóság ellen sértő polémia nem hangzott a rádió műsorának keretében. Természetesen e tekintetben nem szabad érzékenykedni. Hogy csak egyet említsünk: Shvoy altábornagynak a szegedi zsidó temetőben a multkoriban elmondott és a zsidó hősök vitézségét méltányló gyönyörű beszédről sem adott részletes hírt a Rádió. Az Actio Catholicának természetesen joga van több érzékenykedésre, ami nem elítélendő, mert végeredményében hozzájárul a nyilvánosságnak szánt hitészónoklatok tónusának a vallás méltóságának megfelelő csiszolásához.

Nem olvasom

Barátommal sétáltunk a Rákóczi úton, a Rókus kórház melletti kápolna telve volt ájtatoskodókkal. Barátom azt mondja, hogy ennyi áhitattal szemben milyen gyenge a vallásosság a zsidóknál. Tovább sétálunk, elmegyünk a zsidó hősök temploma mellett, beviszem barátomat és azt állapítjuk meg, hogy ez is telve van egy közönséges keddi napon kaddismondókkal. Látszik tehát, hogy mindeztől függ, hogyan fogjuk fel a dolgot. Ha azt nézzük, hányan nincsenek a ten-

plomban, akiknek ott kellene lenniök, akkor szomorú, de ha csak azt nézzük, kik vannak, akkor fölemelő. Igaz ugyan, hogy ha a keresztények nem járnak templomba, akkor nem fognak eljudai-zálódni, de ha a zsidó templomok üresek, akkor a távollevők egy része mindenesetre az egyház felé gravitál.

Olvason

Az Ufa filmvállalat a napokban tette közzé évi mérlegét, mely szerint a folyó évben a tiszta nyereség mindössze 140 ezer márka volt, amely az elmúlt évi 2.019.000 márka nyereséghez viszonyítva óriási visszaesést jelent. A részvényesek ez évben nem kaptak osztalékot. A filmvállalat azzal indokolja a jelentős veszteségeket, hogy estek a termékek árai. Köztudomású azonban, hogy ehhez nagymértékben hozzájárult az egész világon folyó bojkottmozgalom is.

Olvason

a Nagyvárad című lapban Bodnár Mária egy érdekes, zsidóvonatkozású cikkét. A Szombat már közölte ennek a kitűnő erdélyi írónőnek — aki mellest nem zsidó — egy remek cikkét, amely olvasóink körében nagy feltűnést keltett. Ez a mostani cikke egy levél margójára íródott, amelyet az írónőnek egy Rothbart nevű magyar zsidó származású orvos küldött, aki egy berlini kórházban dolgozott s most természetesen megfosztották kenyerétől. „Nem az a fontos, — írja Bodnár Mária — hogy kenyér nélkül van, nem az a förtelem, hogy Rothbart Pálnak Budapest, Dob utcai kicsi, töpörödött — fiát egy évben egyszer látó, senkitlen, mindig özvegynek tetsző édesanyjának szájából az angolbajuszu golemistenatom kivette a mindennapit, — nem is ez a fontos, — hiszen a háboruban nagyobb embertragédia esett ennél, mi hát egy kis vén zsidóanya könnyes, éhen, vagy bánattól haldoklása, hanem hogy Rothbart orvos volt, és szérumokon dolgozott és operációt vállalt és könnyet törölt és feltámasztott, új embert segített a világra, — miért kell egy ilyen embert, egy orvost elbocsátani?” Rothbart levelének utolsó passzusa így hangzik: „Mit tegyek? Hova mehetek? Budapest kimerült, agyonzsúfolt, Jeruzsálem még álomváros. Anglia csak kiváltságosokat fogad be. Amerika már nem Eldorá-

dó — s szegény, öreg anyám! Mi lesz velem, ha egyszer örökre elmaradnak a fia levelei?”

Nem olvasom

Egyik felekezeti lap, hogy a hitközségi körökben feltűnést és rémületet keltsen, ujabban a statusquo mozgalom sorozatos dajkamésével altatja és untatja az olvasóit. Azt gondosan titkolja, hogy kik állnak ezen mozgalom élén, úgy hogy bátran feltételezhetjük: a titokzatos vezetők nemlétező személyek. Egyébként a mozgalom sem létezik. Meghalt. Olyan régen halt meg, hogy már a csontjai is elporladtak. A kitűnő felekezeti lap most kiráncigálja sirjából ezeket az elporladt csontokat, amelyekből már agnoszkálni sem lehet a rég jobblétre szenderült, néhai statusquo mozgalmat. Félő, hogy a felekezeti lap ásatásai alkalmával napfényre került leletet is az a sorsfogja érni, mint néhai Kecskeméthy Győző állítólagos maradványait, amelyekről kiderült, hogy azok csirkecsontok. A felekezeti lap viszont, mikor a statusquo mozgalma kiásta sirjából, nem csirke, de — kacsacsontokat talál olvasói elé.

Olvason

Ausztriában van egy mozgalom, amelyet Haraud-mozgalomnak hívnak. Szervezője és lelke ennek a mozgalomnak egy bécsi asszony, Irene Haraud s célja harc a fajgyűlölet és az emberi nyomoruság ellen. A mozgalomnak egyre több a hive Bécsben. Egyik gyűlésükön Haraud asszony részletesen kifejtette programját, amelynek lényege az, hogy ha a fajok és felekezetek között ledőlnek a gyűlölet által emelt válaszfalak, ez az emberiség szociális helyzetét is kedvezőbbre fordítja. Haraud asszony élesen kikelt az ellen is, hogy az ifjúság lelkét antiszemita jelszavakkal mérgezik meg, ahelyett, hogy az igazi vallásosság és nemzeti érzés szellemével telítenék meg és szilárd gazdasági existenciát teremtenének számára. Haraud asszony fejtegetéseit viharos tetszéssel fogadta a hallgatóság.

Nem olvassom

Schreiber David, az Országházban levő ortodox templomban 2 és fél óráig beszélt lamkadatlan figyelem mellett. A beszéd után azt mondotta az ott jelenvolt neolog templomi előjáró: „No lám, a hosszú szónoklatnak nem kell okvetlenül üresnek és unalmasnak lennie, lehet érdekes is.” Hogy melyik templomból való előjáró volt, hogy ki volt — nem árulom el, mert a megjegyzésnek mindjárt konkrét szemléljes ele volna.

Olvassom

hogy Selma Lagerlöf, a Nobel-díjnyertes világhírű írónő most töltötte be 75-ik életévét. Selma Lagerlöf, akit ebből az alkalomból nagy szeretettel ünnepelték, legutolsó könyvének tiszta jövődelmet a német menekültek javára ajánlotta fel. (Biztos, hogy Lagerlöf ezért a „zsidóbarát” cselekedetért most Németországban indexre került s a legközelebbi máglyán az ő könyveit is elégetik.) Ebből az alkomból érdekes megemlíteni, hogy Selma Lagerlöfnek, ki műveiben, az egy „Rachel sírás” című könyve kivételével jóformán nem is érintette a zsidó problémákat, legjobb barátja egy Sophie Elkan nevű svéd-zsidó írónő volt. Harminc évig tartott ez a mély, lelki szimpátiában gyökerező barátság, egészen Sophie Elkan haláláig. Selma Lagerlöf írói karrierjének egyengetésében nagy szerepe volt még a világhírű dán-zsidó kritikusnak, Georg Brandesnak. 1909-ben, mikor Selma Lagerlöf megkapta a Nobel-díjat, a svéd akadémián tartott beszédében nagy halával emlékezett meg Brandestről.

Nem olvassom

A Pro Palesztina Szövetség közgyűlésének egyik érdekessége dr. Friedmann Ignác kormányfőtanácsos tartalmás beszámolója volt a prágai cionista kongresszusról. Dr. Friedmann szellemes kritikával illette a kongresszuson felbomlott pártokat. A Mizrahi csoport valási türelmetlenségével a középkori hitviták szellemét vité be a kon-

gresszusba. A munkáspárt túlzottan kidomborította a marxista szempontokat, holott — mondotta Friedmann dr. — nem volna szabad elfeledkezniük arról, hogy Palesztinát sohase lehetne felépíteni a kapitáliszták tőkéje nélkül. Fajdalmasan elkülönödött a kongresszuson annak a Jabotinszkynek a partja, aki legióival a Szentföld felszabadítója s most túlzottan nacionalista elvei következtében nem lépheti át Palesztina határát. Egyébként a Pro Palesztina közgyűlésen alkalmunk volt megfigyelni egy sajátosságát. Mikor dr. Friedmann pregnans szavakban úgy emlékezett meg a cionizmusról, mint az üldözött zsidóság utólsó mentőáráról, akkor a hallgató-ság viharos tapsban tört ki. Ezzel szemben, mikor a Pro Palesztinát méltatta, a laps már jóval gyerebb volt. Magyarázat: a Pro Palesztinára közgyűlésein túlnyomó részben cionisták vesznek részt, Pro Palesztinások jóformán csak a pósdiumon ülnek. Ezért volna helyes, úgy mint külföldön, a két mozgalmat egymástól különválasztani. Így a közös célért két mederben folytatott munka sűrűdásoktól mentes és valószínűleg eredményesebb is volna.

A BUDAI IZR. HITKÖZSÉG NYILVÁNOS

orvosi rendelő intézetét II. Bathány u. 1. szám alól II. Margit körút 25. szám alá helyezte.

A VIII.—IX. KER. IZR. NŐEGYLET felvutaházasi akciója javára f. évi december 10.-én, vasárnap délután fél 6 órai kezdettel a Pesti Izr. Hitközség Goldmark-teremben műsoros kultur-délutánt rendez neves fővárosi művészek közreműködésével. Már most kéri az elnökség az egyesület tagjait és jóakaróit, hogy az egyesület tagjai és jóakarói, hogy tekintettel a nemes célra, a kultur-délutánon minél nagyobb számban jelenjenek meg. — Egyben ezton értesítjük az érdekelteket, hogy a nőegylet választmányi választmányi ülést tart. IX. Páva utca 59. szám alatti helyiségében.

Komoly pasztorálás

Nem tudjuk eléggé becsülni a tudós-
nak magától értetődő szerénységét,
mellyel a rabbiszeminárium új rektora
elfoglalta állomását és impozáns az a
csend is, amely tudomásul vette e dol-
gozni kívánó ünnepléskerülést. Rajta
van a messziről jött híres tudós preszti-
se, személyi koncentrációk még nem sü-
rösödtek körülötte s nem hűvösödnek el
mások mellőle, — tehát most mint em-
ber és tudós teljes tekintéllyel áll felada-
tai előtt.

Még nem tudja, hogy van itt nálunk
egy egyenlet, mely szerint kétszázezer
úgy aránylik a tizenöthöz, mint három-
százezer a hetvenhez. Vagy másképp: két-
százezer úgy aránylik a háromszázezer-
hez, mint tizenöt a hetvenhez. Világosab-
ban: Magyarországon ötszázezer zsidó él.
Ebből háromszázezer a vidéken, kettő-
százezer Budapesten. S a háromszázezer
vidékinek van hetven papja, míg a ket-
tőszázezer budapestinek elég — tizenöt.
Ennek a számtani műveletnek alapigaz-
sága viszont erősebb minden eddigi ma-
tematikai törvénynél, mert az élet törvé-
nyén alapul, mely új ugyan, de általá-
nos: az iskolák arra valók, hogy egy vi-
rágzó új foglalkozásra készítsenek elő,
az — állástalanságra. . . A háborúelőtti
matematika a maga naivitásában azt hin-
né, hogy ha háromszázezernek hetven
az aránypárja, akkor kétszázezernek —
negyvenöt. Mégis a valószerű számtan
kézzelfoghatóan bizonyítja, hogy kétszáz-
ezernek elég tizenöt; előttünk is van a
bizonyíték: a rabbiszemináriumból kike-
rült és évről-évre jobban szaporodó fiat-
al rabbik — állástalanságában! . .

Mi lenne, ha a budapesti főrabbi, —
kiknek mindegyike funkciója, tekintélye
és jövedelme folytán hierarchiánkban
püspöknek tekinthető — magához venne
egy-két-három fiatal rabbit, a sok-sok
pasztorálási teendő és kisebb funkciók
ellátására. Felesben fizetnék a 100 pengő
honoráriumot ezeknek a hitközségek és
a főrabbi. Hisz még a kisebb katholi-
kus plébániákon is van 4—5 fiatal káp-
lán, kik a parókián nyernek ellátást és
némi fizetséget. Ebben észszerűség is van,
mert amint a hatalmas katolikus egyház
csak a legkivételesebb esetekben enge-
délyezi új plébániák alapítását és in-
kább a meglévőket erősíti, a pap és

káplánok koncentráálásával, — úgy mi
sem kívánjuk a többtizezres lakósu kör-
zetek felaprózását és a nagytemplomok
funkcióinak felosztását, hanem mi is in-
kább megszilárdítását akarjuk meglévő
szervezeteinknek, azáltal, hogy az eddig
egy ember gondját és feladatait több és
fiatalabb, mozgékonyabb emberre is biz-
zunk. . .

Pasztorálás, — hol van már e szép,
zengő jelszó?! Mi kiássuk és odaállít-
juk annak az aránypárnak az arányta-
lanságába, hogy ha háromszázezernek
kell hetven, akkor kettőszázezernek nem
lehet elég tizenöt, ez valószerűtlen, hig-
és felületes kapcsolat csak a pap és hívő
között, mert tizenöt ember nem elég,
ahova negyvenöt kellene s ez csak a
rabbiszékből való rétori produkciókra ad
alkalmat, de nem teszi lehetővé a pap-
nak, hogy — mint a keresztény papok,
káplánok, szerzetesek, apácák teszik —
mindenki ügyes-bajos dolgával foglalkoz-
zék, folyton látogassa a híveket, közöm-
büsükből hívőket formáljon, vegyeshá-
zasságokat és hitehagyásokat megakadá-
lyozzon, — egy szóval: pasztoráljon.

Harminc állástalan fiatal rabbi talán
nincs is, de a békebeli matematika sze-
rint Budapesten még harminc munka-
helynek kell lennie. Legyen csak husz,
csak tizenöt, — ha a papok nem bírják
a fizetésrésztétést, fizessék őket csak a
hitközségek és körzetek mgukhoz von-
nak, állást adnak a husz-harminc fiatal
rabbinak.

Más kérdés, a főkérdés, a pasztorálás,
a káplánkodás, ez az állandó, belső moz-
gás, ez a lüktetés, ami a lelkész és a hi-
vek közt megindul, igazi intellektuell,
tudatos zsidóságot teremt, amely ebben
az élő kapcsolatában anyagiakban is ál-
dozatkésebb lesz és be is hozza már az
alkalmazással hozott áldozatot.

Dr. Riegler Imre

KISS JÓZSEF ÉS KERÉKASZTALA
címmel a Kiss József prózai munkáinak
kiadóvállalata könyvet bocsátott közre.
Tartalmát a költő idáig összegyűjtetlen
prózai munkái mellett Kóbor Tamás elő-
szavával több, mint félszáz magyar író,
művész és tudós írása adja. A nagyon
artisztikus címlap. Kiss József utolsó
arcképe Kiss Ottó, a költő fiának fölvé-
tele. A harmadfélszáz oldalas kötet bolti
ára 5.— pengő.

Házam eladása folytán! Költözködésig sirkőraktáramból minden
elfogadható árért árusítok

(még viszonteladókknak is)

Lówy József Budán, II., Fő ucca 88. Pálffy-tér mellett. — — — Telefon: 51-5-81

Berenger szenátor és a Talmud

A franciaországi szenátus külügyi bizottságának elnöke: Bérenger előadást tartott a pán-germanizmusról. Hangsúlyozta, hogy a fajvédelemnek kigondolója, Gobi-neau, kénytelen volt megállapítani, hogy a mai németiség a hun, a szláv és a kelta vándorló törzsek kereszteződésének eredménye. Az ária faj fogalmát, mondta, nem is tudja senkisé megállapítani. A hitlerizmus által teremtett helyzetben — úgymond — nem faji ellentétről van szó, hanem két civilizáció ellentéte között folyik a harc. A német civilizáció az erő kultuszán nyugszik, a zsidó civilizációt a szellem, a messianizmus tanai jellemzik.

Ez a Bérenger szenátor bizonyára csak öskeresztény lehet, különben nem hangoztatna ilyen zsidó elveket. Hiszen ugyanazt mondja a Talmud, amikor magyarázza a Biblia igéjét: „A hang Jákob hangja, de a kezek Ézsau kezei.” Ez azt jelenti: Ézsau mindig az erőszakot alkalmazza, Jákob a szó, a szellem népe. A messiási korszak pedig, ha „az emberiség segítői Ción hegyén ítélte! mondanak az erőszak népe fölött”. A talmud bölcsei is tagadták a faj tisztaságát. A Tóra eltiltja az amonitákkal való vérelkeveredést. Előfordult azonban, hogy egy amonita zsidóvá akart lenni, Rabbi Jehosua elfogadta. Azzal érvelt, a hóditó Szanhério király, aki a népeket ide-oda dobálta, már összekeverte az összes fajokat. A népvándorlás ugyanezt a szerepet vitte a fajok életében. Ezt tanítja viszont Berenger szenátor. Ugyanazt, mint Rabbi Jehosua ben Chananja. Ugyanazt, mint ama Rabbi Jésua, aki Nazarélinek nevezetik.

HIREK

EGY MATRÓNA HALÁLÁRA. Az egyetemes magyar zsidó közéleti részvétellel fordult Stern Samu elnök felé, édesanyjának, özv. Stern Lipótnénak elhunytá alkalmából. Az országos részvét nagysága, egy 82 éves nagyasszony élete megszűnésakor, nemcsak a családi gyásznak szól, hanem inkább fokmérője annak, hogy az elhunyt matróna anyai boldogsága milyen nagy lehetett fia országra szóló sikereit, amelyek az ő élete alkonyát beragyogták. — A nagy Rabbon Jochanan ben Zakáj egyik kedvenc tanítványára nem tudott valami szebbet, jobbat, nagyobbát mondani, mint azt: „Szülőjének boldogsága”, amivel azt akarta mondani: Olyan férfiu ő, akinek egyéniségét ismerve, mindenkinek el kell ismerni, hogy anyjának büszke boldogsága jogos volt.

SÓS ÁRMIN, a Nova részvénytársaság vezérigazgatója, az elsőrangú szakember, minden kulturális tevékenység nemesszivü barátja, nyugalomba vonult. Ha másvalakiről volna szó, akkor ilyenkor elhangzanék a szokásos frázis, hogy a jól megérdemelt nyugalomát élvezze sokáig. Önála azonban, akinek a munka életelem és hivatás (amint-hogy a munka héber megfelelője „avóda”, szent szolgálatot is jelent), ez az eulógia nem volna helyénvaló. Nála a nyugalomba vonulás csak más területen való munkavállalást jelent és ezért összes ismerősei és tisztelői kívánják, hogy a jól megérdemelt nyugalom után még soká — dolgozhassék friss kedvvel és lendülettel.

